

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.024.05.2019

Pani
Katarzyna Dutkiewicz
Prezes Zarządu
Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka „Tęcza”
ul. Wojska Polskiego 8
47-400 Racibórz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/067 Wsparcie dla potrzebujących schronienia matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka „Tęcza” ¹ , ul. Wojska Polskiego 8, 47-400 Racibórz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Dutkiewicz – Prezes Zarządu Stowarzyszenia, od dnia 25 czerwca 2015 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie dostępu do odpowiedniego schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej. 2. Zapewnienie w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży odpowiedniego standardu podstawowych usług. 3. Skuteczność wsparcia świadczonego w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Mariusz Krynke, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/224/2019 z 12 września 2019 r. (akta kontroli str.1-2)

I. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Placówka pod nazwą Dom dla Matek z Dziećmi „Maja”⁵, prowadzona przez Stowarzyszenie „Tęcza” na zlecenie Powiatu Raciborskiego od 1 stycznia 2019 r. wg przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁶ i rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z 8 marca 2005 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży⁷ - jako dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży⁸, zapewniała matkom z małoletnimi dziećmi oraz kobietom w ciąży wsparcie w postaci całodobowego okresowego schronienia, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb.

DMD „MAJA” spełniał standardy określone w rozporządzeniu w sprawie DMD w zakresie interwencyjnym, opiekuńczo-wspomagającym i bytowym, za wyjątkiem wymagań dotyczących izolowania osób ubiegających się o pomoc od sprawców

¹ Dalej: „Stowarzyszenie” lub „Stowarzyszenie „TĘCZA”.

² Uchwała nr 05/2015 z 25 czerwca 2015 r. - skład Zarządu Stowarzyszenia: Katarzyna Dutkiewicz – Prezes, Danuta Hryniewicz – Wiceprezes, Alina Litewka-Kobyłka – Wiceprezes, Magdalena Strzelczyk – Sekretarz, Eugeniusz Stęchły – Skarbnik.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: „DMD „MAJA” lub „Dom”.

⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.; dalej: „ustawa o pomocy społecznej” lub „ups”.

⁷ Dz. U. Nr 43, poz. 418, dalej: „rozporządzenie w sprawie DMD”.

⁸ Dalej także „DMD”.

przemocy (nie zapewniono skutecznego fizycznego zabezpieczenia obiektu przed dostępem osób niepowołanych), zapewnienia liczby łazienek proporcjonalnie do liczby osób wynikającej z umowy na prowadzenie Domu, zapewnienia odrębnych pomieszczeń do prania i suszenia oraz do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków.

Mieszkańcom Domu udzielano pomocy i wsparcia w celu wyjścia z sytuacji kryzysowej, w jakiej się znaleźli, m.in. poprzez planowanie działań i wsparcie w ich realizacji przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie.

Budynek, w którym przebywały matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży, był w dobrym stanie technicznym, a kontrole okresowe były przeprowadzane w wymaganym czasie i zakresie.

II. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie dostępu do odpowiedniego schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, dotkniętych przemocą lub znajdujących się w innej sytuacji kryzysowej

Opis stanu faktycznego

1.1. Stowarzyszenie działało na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach¹⁰, ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie¹¹ oraz Statutu Stowarzyszenia z 5 czerwca 2018 r., wg którego w zakresie aktywności była m.in. pomoc rodzinom i osobom, które z racji różnorodnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, takich jak: bezdomność, przemoc w rodzinie, ochrona samotnych matek z dziećmi, kobiet i dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W ramach powyższego Stowarzyszenie mogło prowadzić m.in. schroniska dla bezdomnych, domy dla matek z dziećmi.

(akta kontroli str. 17-25)

Z dniem 1 stycznia 2019 r., uchwałą nr 17/2018 Zarządu Stowarzyszenia z dnia 26 listopada 2018 r., z prowadzonej przez Stowarzyszenie „TĘCZA” placówki pod nazwą „Dom dla Matek z Dziećmi „MAJA” i Schronisko dla Kobiet Bezdomnych”, nastąpiło wydzielenie działalności DMD „MAJA” (15 miejsc) oraz Schroniska dla Kobiet Bezdomnych (15 miejsc). Z tym samym dniem Stowarzyszenie rozpoczęło realizację zadania „Prowadzenie na terenie powiatu raciborskiego, w latach 2019-2023, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, pochodzących z powiatu raciborskiego”, na podstawie umowy o realizację zadania publicznego (umowy o powierzenie) zawartej z Powiatem Raciborskim 31 grudnia 2018 r., w wyniku otwartego konkursu ofert przeprowadzonego w trybie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. W umowie tej zobowiązano Stowarzyszenie, jako zleceniobiorcę zadania, do prowadzenia DMD zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia w sprawie DMD.

(akta kontroli str. 10, 132-180, 452)

Wcześniej (w tym w latach 2016-2018) Stowarzyszenie prowadziło placówkę pod nazwą Centrum Matki z Dzieckiem „MAJA”¹², w której udzielano schronienia bezdomnym kobietom, matkom z małoletnimi dziećmi, kobietom w ciąży oraz kobietom dotkniętym przemocą domową, w tym z powiatu raciborskiego na

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dz. U. z 2019 poz. 713.

¹¹ Dz. U. z 2019 poz. 688, ze zm.; dalej: „ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie”.

¹² Z dniem 1 stycznia 2018 r. zmieniono nazwę na „Dom dla Matek z dziećmi „MAJA” i Schronisko dla Kobiet Bezdomnych”.

podstawie umów o realizację zadania publicznego (umów o wsparcie) zawartych zarówno z Gminą Racibórz jak i z Powiatem Raciborskim.

(akta kontroli str. 38-131)

Wyjaśniając zasady funkcjonowania placówki zapewniającej m.in. schronienie dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w okresie przed wydzieleniem z dniem 1 stycznia 2019 r. DMD „MAJA”, Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia podała: *„W latach 2016-2017 Stowarzyszenie prowadziło CMD „MAJA”, które udzielało schronienia bezdomnym kobietom, matkom z małoletnimi dziećmi oraz kobietom w ciąży. Od stycznia 2018 r. Centrum zmieniło nazwę na Dom dla Matek z Dziećmi „MAJA” i Schronisko dla Kobiet Bezdomnych. Placówka nadal działała, jako jedna instytucja udzielająca schronienia tej samej grupie osób, czyli bezdomnym kobietom, matkom z małoletnimi dziećmi oraz kobietom w ciąży. Po licznych konsultacjach przeprowadzonych z przedstawicielami Urzędu Miasta Racibórz i Starostwa Powiatowego w Raciborzu podjęto decyzję o rozdzieleniu tych dwóch funkcji ośrodka. Od 1 stycznia 2019 r. Dom dla Matek z Dziećmi „MAJA” zapewnia schronienie matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży z terenu powiatu raciborskiego, a Schronisko dla Kobiet Bezdomnych zapewnia schronienie samotnym kobietom z terenu Miasta Raciborza. W Schronisku przebywają również bezdomne kobiety i kobiety z dziećmi z terenu Miasta Rybnika, które kierowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku na podstawie umowy o realizację zadania publicznego zleconego na podstawie oferty złożonej w ramach konkursu ofert. Od momentu rozdzielenia funkcji, placówki posiadają odrębne części budynków z osobnymi wejściami.”*

(akta kontroli str. 451)

W DMD MAJA obowiązywał regulamin opisany w dalszej części wystąpienia.

(akta kontroli str. 32-34)

1.2. Na dzień 29 października 2019 r. DMD „MAJA” dysponował 8 pomieszczeniami mieszkalnymi dla 20 osób (4 pokoje dwuosobowe, 4 pokoje trzyosobowe)¹³.

Nie było wydzielonych pomieszczeń do spania przeznaczonych odrębnie dla matek z dziećmi i dla kobiet w ciąży. Kierownik Domu dla Matek z Dziećmi i Schroniska dla Kobiet Bezdomnych¹⁴ podała, że każdy pokój w zależności od bieżących potrzeb może być przystosowany dla kobiet w ciąży lub matki z małoletnimi dziećmi. Stwierdziła także, iż od stycznia 2020 r. w całym budynku będzie prowadzony DMD, dzięki czemu będą pozyskane nowe pokoje, które obecnie zajmują kobiety przebywające w schronisku dla bezdomnych.

(akta kontroli str. 258-293, 363)

W I półroczu 2019 r. z DMD „MAJA” skorzystało 17 osób, z tego 7 dorosłych oraz 10 dzieci, w tym:

- jedna kobieta w ciąży (niebędąca jednocześnie matką z małoletnim dzieckiem/małoletnimi dziećmi),
- dwie matki i kobiety w ciąży w wieku do lat 25,
- trzy osoby przyjęte w trybie interwencyjnym (jedna kobieta w ciąży i jedna matka z dzieckiem).

¹³ Wg umów zawartych z Powiatem Raciborskim na powierzenie Stowarzyszeniu realizacji prowadzenia w latach 2019-2023, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, pochodzących z terenu powiatu raciborskiego...”: (1) nr ZS.526.6.2018 z 31 grudnia 2018 r. liczba miejsc wynosiła 10 z możliwością zwiększenia do 15; (2) nr ZS.526.1.2019 z 1 kwietnia 2019 r., będącej kontynuacją umowy z 31 grudnia 2018 r. – liczbę miejsc zwiększono do 20.

¹⁴ Dalej: „Kierownik Ośrodka”.

W Domu nie przebywali ojcowie z małoletnimi dziećmi ani niepełnoletnie matki lub kobiety w ciąży.

(akta kontroli str. 358, 431)

1.3. Stowarzyszenie prowadziło w I półroczu 2019 r. dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia w sprawie DMD, na podstawie dwóch umów zawartych z Powiatem Raciborskim¹⁵ w wyniku przeprowadzonych otwartych konkursów ofert w trybie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. umów:

- nr ZS.526.6.2018 z 31 grudnia 2018 r. na powierzenie do realizacji zadania „Prowadzenie na terenie powiatu raciborskiego, w latach 2019-2023, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, pochodzących z powiatu raciborskiego. Dom przeznaczony jest dla 10 osób”. W umowie zapisano także, iż w sytuacji wystąpienia konieczności przyjęcia większej liczby osób, Stowarzyszenie zobowiązuje się zwiększyć liczbę miejsc w ramach otrzymywanej dotacji do maksymalnie 15. Umowa ta została rozwiązana z dniem 1 kwietnia 2019 r.,
- nr ZS.526.1.2019 z 1 kwietnia 2019 r., na powierzenie realizacji zadania „Prowadzenie na terenie powiatu raciborskiego, w latach 2019-2023, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, pochodzących z powiatu raciborskiego”, która zwiększyła liczbę miejsc do 20 i była kontynuacją umowy z 31 grudnia 2018 r.

W umowie z 31 grudnia 2018 r. zapisano, że Powiat Raciborski przekaże na realizację ww. zadania publicznego w 2019 r. kwotę 141 360 zł w transzach miesięcznych – 11 780 zł¹⁶, do 10 dnia każdego miesiąca 2019 r.

W umowie z 1 kwietnia 2019 r., stanowiącej kontynuację ww. umowy z 31 grudnia 2018 r., zapisano, że:

- 1) całkowity koszt realizacji zadania publicznego w 2019 r. nie może przekroczyć kwoty 282 720 zł,
- 2) Powiat Raciborski od 1 kwietnia 2019 r. zobowiązał się do przekazywania Stowarzyszeniu transz miesięcznych dotacji w wysokości obliczonej wg wzoru ustalonego w umowie:
  - a) kwotę ryczałtową wyliczoną jako iloczyn 10 osób i średniego miesięcznego kosztu utrzymania osoby przebywającej w Domu na dany rok, oraz
  - b) kwotę wyliczoną jako iloczyn liczby osób przebywających w Domu wg stanu na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego miesiąc przekazania dotacji i średniego miesięcznego kosztu utrzymania osoby przebywającej w Domu na dany rok,
- 3) Powiat Raciborski za okres od 1 stycznia 2019 r. do 31 marca 2019 r. zobowiązał się do przekazania Stowarzyszeniu dodatkowo (ponad środki już przekazane na podstawie umowy z 31 grudnia 2018 r. w kwocie 35 340 zł), środki obliczone jako suma trzech iloczynów liczby osób powyżej 10 przebywających w domu na koniec 31 stycznia, 28 lutego i 31 marca i średniego miesięcznego kosztu utrzymania osoby przebywającej w Domu na dany rok.

Wszystkie pokoje mieszkalne (do spania), jakimi dysponował DMD „MAJA” w 2019 r., oddane były do dyspozycji Starosty Raciborskiego.

(akta kontroli str. 132-180, 358)

¹⁵ W I półroczu 2019 r. Stowarzyszenie nie miało zawartych umów z innymi starostami/prezydentami na prowadzenie DMD.

¹⁶ Iloczyn średniego miesięcznego kosztu utrzymania osoby przebywającej w Domu (1 178 zł – wg Zarządzenia nr 190/2018 Starosty Raciborskiego z dnia 19 grudnia 2018 r.) oraz liczby miejsc w tym Domu – 10.

W I półroczu 2019 r. Stowarzyszenie otrzymało od Powiatu Raciborskiego 101 308 zł, natomiast po rozliczeniu sprawozdania częściowego za ten okres (złożonego na podstawie § 9 ust. 1 umowy z dnia 1 kwietnia 2019 r.) nadpłata do zwrotu wyniosła 4 988 zł.

(akta kontroli str. 187-188)

1.4. W DMD „MAJA” obowiązywał regulamin, do którego załącznikiem była procedura postępowania wobec podopiecznych, u których stwierdzono obecność alkoholu lub środków psychoaktywnych.

Według Regulaminu DMD „MAJA”:

- mieszkańców obowiązywał całkowity zakaz spożywania alkoholu i narkotyków oraz środków zmieniających świadomość (leki psychotropowe), palenia w miejscach zabronionych i pokojach, wprowadzania obcych osób na teren Domu bez zezwolenia, przywłaszczania cudzego mienia,
- mieszkańcy zobowiązani byli do pracy na terenie placówki, utrzymania porządku w pokoju oraz na terenie całego Domu, dbania o higienę osobistą, dbania o kulturę osobistą, organizowania czasu wolnego swoim dzieciom,
- odwiedziny na terenie Domu powinny być wcześniej uzgodnione z kierownikiem lub wychowawcą.

Ponadto wprowadzono w nim m.in. zapisy w:

a) § 10 – umożliwiający natychmiastowe wykwaterowanie z DMD MAJA w przypadku rażącego naruszenia Regulaminu DMD,

b) § 15 – zabraniający ponownego skierowania do DMD MAJA w okresie do 9 miesięcy po wydaleniu z DMD lub wyjściu na własne żądanie.

(akta kontroli str. 32-34)

Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia wyjaśniła: *„Regulamin DMD jest dokumentem określającym prawa i obowiązki mieszkanki. Zapisy dotyczące możliwości wykwaterowania z placówki w przypadku rażącego naruszenia regulaminu mają za zadanie wymóc na mieszkankach odpowiednie zachowanie, zgodne z przyjętymi normami. Placówka pozbawiona możliwości wyciągnięcia konsekwencji za nieprzestrzeganie określonego zachowania nie ma możliwości spełniania prawidłowo swojej funkcji. W momencie, gdy wobec jednej osoby nie zostaną wyciągnięte konsekwencje to reszta mieszkanki przestanie przestrzegać regulaminu, a ich zachowanie będzie stwarzać zagrożenie wobec dzieci i innych mieszkanki. Obowiązki i zakazy zawarte w regulaminie mają za zadanie przede wszystkim zapewnić bezpiecznego i spokojnego schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Mają również na celu wyeliminowanie zachowań nieakceptowalnych społecznie oraz uczyć mieszkanki samodzielności i przestrzegania norm społecznych. Decyzję o stopniu naruszenia regulaminu placówki i wykwaterowaniu mieszkanki podejmuje kierownik DMD. W takich sytuacjach nie występowało o zgodę starosty. Zapis regulaminu zabraniający ponownego skierowania do ośrodka przez okres 9 miesięcy był wprowadzony do regulaminu z powodu tego, że wydalona osoba nie może od razu wrócić do placówki bo jej wydalenie nie miałooby sensu. (...) Mieszkanki usunięte w związku z niedostosowaniem się do regulaminu nie usuwa się z dnia na dzień i mieszkanka ma czas na poprawę. W przypadku dalszych problemów powiadamia się pracownika socjalnego OPS, który poszukuje innego miejsca pobytu.”*

(akta kontroli str. 447)

W DMD „MAJA” stosowano także, w ramach przyjętej praktyki:

- 1) zasady utrzymania porządku i korzystania z jadalni – dla osoby dyżurnej i dla osób korzystających,
- 2) zakres dyżurów utrzymania porządku w pomieszczeniach wspólnych – ustalany na dany miesiąc i aktualizowany wg bieżących potrzeb,
- 3) zakres dyżurów utrzymania porządku w łazience – ustalany na dany miesiąc i aktualizowany na bieżąco wg potrzeb oraz grafik prania,
- 4) zakres czynności w kuchni i czynności wykonywanych w trakcie dyżuru w pomieszczeniu zmywaka,
- 5) harmonogram dnia ze wskazaniem godzin m.in. posiłków, ciszy nocnej,
- 6) wzory dokumentów stosowane przy przyjęciu do DMD „MAJA” i w trakcie pobytu, w tym m.in. wzory składanych oświadczeń.

(akta kontroli str. 315-323)

Obowiązujący Regulamin DMD „MAJA” oraz stosowane zasady w placówce nie ograniczały dostępu do DMD „MAJA” ojcom (opiekunom) z małoletnimi dziećmi ani też nie wprowadzały ograniczeń wynikających z wieku dzieci.

1.5. W I półroczu 2019 r. nie wystąpiły przypadki ograniczenia dostępu do Domu ani skreślenia z listy mieszkańców z powodu naruszenia Regulaminu DMD „MAJA”.

1.6. DMD „MAJA” w ramach pobytu zapewniał mieszkańcom:

- całodobowe, okresowe schronienie,
- wyżywienie w formie trzech posiłków (w tym jeden ciepły) i podwieczorku,
- środki higieny osobistej,
- całodobową opiekę wychowawców, w tym pomoc w uregulowaniu sytuacji rodzinnej związanej z rozwodem, separacją czy alimentami (pomoc w pisaniu wniosków, pozwów, uzupełniania braków formalnych dokumentów dla sądu),
- terapię zajęciową w formie zajęć plastycznych, kulinarnych, wyjazdów na basen, wycieczek rowerowych, siłownię, spotkań integracyjnych i okolicznościowych,
- zajęcia edukacyjne związane z profilaktyką dotyczącą uzależnień, formami pomocy dla kobiet ofiar przemocy w rodzinie, aktywizacją zawodową,
- możliwość odbioru kobiety ze szpitala po urodzeniu dziecka,
- paczki dla dzieci z okazji świąt czy mikołajek.

Zakres obowiązków mieszkańców DMD „MAJA” obejmował:

- pracę ustaloną na podstawie grafiku dyżurów na terenie domu i w formie dyżurów w kuchni,
- utrzymanie porządku w pokoju oraz na terenie całego domu,
- dbanie o higienę osobistą swoją i dzieci,
- dbanie o kulturę osobistą,
- organizowanie czasu wolnego swoim dzieciom,
- współpracę z personelem placówki.

(akta kontroli str. 143, 177, 182-186, 358-359)

1.7. W 2019 r. Stowarzyszenie nie wydawało materiałów informacyjnych ani ulotek oraz nie posiadało strony internetowej. Obowiązki informacyjne wynikające z § 7 ust. 1 i 2 umów nr ZS.526.6.2018 z 31 grudnia 2018 r. i nr ZS.526.1.2019 z 1 kwietnia 2019 r. zawartych z Powiatem Raciborskim zrealizowano poprzez umieszczenie logo Zleceniobiorcy i informacje o finansowaniu zadania na stronie *fanpage* Stowarzyszenia na portalu społecznościowym Facebook oraz w informacjach do mediów¹⁷.

(akta kontroli str. 455-461)

¹⁷ M.in. w 2019 r. ukazał się artykuł na temat DMD w lokalnej prasie.

1.8. Stowarzyszenie złożyło, zgodnie z umową ZS.526.1.2019 z 1 kwietnia 2019 r. sprawozdanie częściowe za I półrocze 2019 r., które zostało rozliczone i przyjęte przez Starostwo Powiatowe w Raciborzu. Ponadto zgodnie z § 10 umów z 31 grudnia 2018 r. i z 1 kwietnia 2019 r. zawartych z Powiatem Raciborskim, w okresach miesięcznych przesyłano do PCPR w Raciborzu i Starostwa Powiatowego w Raciborzu wykazy mieszkańców Domu.

(akta kontroli str. 181-188, 348-352)

1.9. W DMD „MAJA” w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 października 2019 r. Powiat Raciborski i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Raciborzu nie przeprowadziły kontroli w zakresie stworzonych w placówce warunków pobytu oraz w zakresie usług wspomagających.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Raciborzu przeprowadził w ww. okresie w Domu dwie kontrole (15 stycznia 2019 r. i 21 października 2019 r.), w których nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 244-257)

1.10. W I półroczu 2019 r. wydatki na funkcjonowanie DMD „MAJA” wyniosły 103 409 zł, z których 92,82 % zostało sfinansowanych ze środków publicznych¹⁸, a pozostałe ze środków własnych.

(akta kontroli str. 189-191)

1.11. Budynek, w którym zlokalizowano DMD „MAJA” (wybudowany w 1930 r., będący własnością Gminy Racibórz, oddany Stowarzyszeniu w użyczenie), był utrzymany w należyтым stanie technicznym. Dla ww. obiektu prowadzono książkę obiektu budowlanego, przeprowadzono wymagane okresowe kontrole stanu technicznego, badania w zakresie sprawności sprzętu przeciwpożarowego, instalacji elektrycznych, kontrole stanu technicznego przewodów kominowych, które nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 209-243, 258-293, 295)

1.12. W DMD „MAJA” nie zapewniono dostępności osobom z niepełnosprawnością ruchową¹⁹, przy czym nie było przypadków przyjęcia takich osób do Domu.

(akta kontroli str. 209-243, 258-293, 446)

1.13. Wskazując największe problemy związane z prowadzeniem DMD „MAJA” Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia wskazała na aspekt finansowy zarówno w zakresie wysokości przyznawanych dotacji, jak i sposobu ich rozliczania, ponieważ środki przekazane na realizację zadania nie wystarczają do zapewnienia wszystkich wymaganych standardów. Stwierdziła także, iż w obecnej sytuacji na rynku pracy problemem również jest pozyskanie pracowników do pracy za minimalne wynagrodzenie, jakie Stowarzyszenie może zaoferować ze względu na wysokość dotacji, jaką otrzymuje i coraz trudniejsze pozyskanie wolontariuszy do pracy w placówce. Kolejnym problemem jest brak możliwości finansowania inwestycji z dotacji, a często również zwykłych remontów.

Wskazując obszary wymagające zmian Wiceprezes Stowarzyszenia podała konieczność zmian w zakresie m.in.:

a) procedur administracyjnych dotyczących kierowania mieszkańek i przyjmowania na wniosek osoby zainteresowanej, czyli przyjęcie interwencyjne - procedury

¹⁸ Dotacje Powiatu Raciborskiego (95 070 zł) oraz dotacje Miasta Racibórz (571 zł – na zadanie z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym) i Wojewody Śląskiego (343 zł – na wspieranie działań mających na celu przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego osób skrajnie ubogich i zagrożonych bezdomnością) - dotyczące personelu prowadzącego zajęcia.

¹⁹ Po wejściu w życie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1065), nie przeprowadzano przebudowy ani zmiany sposobu użytkowania budynku, w którym znajduje się DMD „MAJA”.

administracyjne w zakresie wydania skierowania przeciągają się w czasie, natomiast przyjęcie przez DMD osoby w trybie interwencyjnym może wiązać się z ryzykiem niepokrycia kosztów pobytu, w przypadku wydania decyzji o odmowie udzielenia schronienia,

b) uszczegółowienia standardów dotyczących potrzeb bytowych – m.in. określenie liczby sanitariatów przypadających na osobę, a nie liczby łazienek; problematyczny jest również standard dotyczący ogólnodostępnej kuchni do samodzielnego sporządzania posiłków, który jest trudny do zrealizowania ze względu na przepisy sanitarno-epidemiologiczne oraz nawyki i umiejętności matek,

c) standardów dotyczących kadry niezbędnej do prowadzenia placówki – ich brak może powodować odmienne interpretacje przez instytucje zlecające zadanie.

(akta kontroli str. 354-355)

OCENA CZĄSTKOWA

W DMD „MAJA” zapewniano całodobowy, okresowy pobyt matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, dotkniętym przemocą lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej. Zapewniono także utrzymanie budynku DMD „MAJA” w należytym stanie technicznym, przeprowadzając obowiązkowe okresowe kontrole budynku i instalacji.

OBSZAR

2. Zapewnienie w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży odpowiedniego standardu podstawowych usług

Opis stanu faktycznego

2.1. W DMD „MAJA” zapewniono standard podstawowych usług w zakresie potrzeb bytowych określony w § 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie DMD (za wyjątkami opisanymi w dalszej części wystąpienia) poprzez zapewnienie:

- 1) całodobowego okresowego pobytu dla 20 osób (w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 marca 2019 r. – 10 osób z możliwością zwiększenia do 15). Liczba osób faktycznie przebywających w Domu wg stanu na wybrane dni: 28 lutego 2019 r. – 6 kobiet i 7 dzieci, 30 czerwca 2019 r. – 6 kobiet i 9 dzieci, 20 września 2019 r. – 5 kobiet i 8 dzieci.
- 2) odrębnych pomieszczeń do spania (8 pomieszczeń), które mogły być wg bieżących potrzeb przystosowane odpowiednio dla mieszkanek z dziećmi lub dla kobiet w ciąży,
- 3) wspólnych pomieszczeń do pobytu dziennego mieszkanek, tj. stołówki pełniące także funkcję świetlicy oraz bawialni dla dzieci,
- 4) ogólnodostępnej łazienki, w której znajdowały się trzy umywalki, trzy prysznice, trzy toalety (w przeliczeniu - wg rozporządzenia w sprawie DMD - wystarczały na 15 osób), podest i nakładka na deskę sedesową dla dzieci oraz pralka; nie spełniono wymogu posiadania minimum jednej łazienki na 5 osób (wg zawartej umowy przewidziano 20 miejsc w DMD), co przedstawiono w dalszej części wystąpienia,
- 5) ogólnodostępnej kuchni wraz z wyposażeniem²⁰.

Pomieszczenia Domu były zadbane, posiadały oświetlenie i ogrzewanie. Brak odrębnego pomieszczenia do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków oraz odrębnego pomieszczenia pralni i suszarni opisano w dalszej części wystąpienia.

(akta kontroli str. 258-293, 359)

²⁰ Meble i szafki kuchenne, urządzenia kuchenne (plyta gazowa, kuchnia mikrofalowa, piekarnik elektryczny, dwie lodówki) i wyposażenie do przygotowywania i spożywania posiłków (garnki, talerze, kubki, sztućce i inne) oraz przylegające do kuchni pomieszczenie „zmywaka” z wyposażeniem.

2.2. Na terenie obok budynku znajdował się domek do zabaw dla dzieci oraz plac zabaw ze zjeżdżalnią, piaskownicą, huśtawką, ławką i drabinkami.

(akta kontroli str. 258-293)

2.3. W 2019 r., tj. w okresie obowiązywania umów z 31 grudnia 2018 r. i z 1 kwietnia 2019 r. zawartych z Powiatem Raciborskim na prowadzenie domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, w DMD „MAJA” była zatrudniona kadra wskazana w ofertach na realizację zadania, tj.: Kierownik Ośrodka²¹, wychowawcy²², kucharka i konserwator-palacz. Obsługę administracyjno-finansowo-księgową zapewniał pracownik zatrudniony w Biurze Stowarzyszenia.

W ramach realizacji ww. umów Stowarzyszenie nie zgłaszało pracowników socjalnych. Obsługę w tym zakresie zapewniaли pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu, będąc w Domu raz w tygodniu, spotykając się z mieszkankami, pomagając im w sprawach urzędowych i przeprowadzając wywiady środowiskowe.

(akta kontroli str. 143, 177, 298-313, 377-416, 436)

W 2019 r. Stowarzyszenie nie współpracowało z wolontariuszami bezpośrednio przy realizacji zadania publicznego w zakresie prowadzenia Domu. Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia wyjaśniła: *„Współpraca z wolontariuszami była dodatkowymi działaniami podejmowanymi w ramach prowadzonych placówek. Wolontariusze zaangażowani byli w realizację zadania „Zajęcia dla kobiet w Domu dla Matek z Dziećmi MAJA i Schronisku dla Kobiet Bezdomnych” dofinansowanego z Miasta Racibórz. W ramach tej współpracy wolontariusze zajmowali się organizowaniem spotkań (np. z okazji dnia dziecka) oraz czasu wolnego w placówkach. W przypadku wystąpienia potrzeby spotkania mieszkank z psychologiem to Wiceprezes stowarzyszenia przeprowadzała takie spotkanie wolontarystycznie. Ponadto w 2019 r. przeprowadzone były dwie zbiórki żywności (...), w których udział braли wolontariusze. Wolontariuszami byli uczniowie, na podstawie współpracy ze szkołami ponadpodstawowymi.*

(akta kontroli str. 455)

2.4. Standard podstawowych usług świadczonych przez DMD „MAJA” w zakresie interwencyjnym oraz w zakresie opiekuńczo-wspomagającym odpowiadał wymogom odpowiednio § 3 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 rozporządzenia w sprawie DMD.

2.4.1. W ramach zapewnienia standardu usług w zakresie interwencyjnym dot. odizolowania mieszkańców od sprawców przemocy ograniczono możliwość odwiedzin²³, wprowadzono monitoring wizyjny, zabezpieczono dostęp do informacji o mieszkańcach, lecz zdaniem NIK niedostatecznie zabezpieczono teren Domu przed fizycznym dostępem osób niepowołanych, co opisano w dalszej części wystąpienia.

Na podstawie analizy dokumentacji 7 mieszkank Domu umieszczonych w nim w I półroczu 2019 r. ustalono, że zapewniono im wsparcie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej oraz podejmowano działania w zakresie zapobiegania marginalizacji społecznej mieszkańców, zapobiegania sieroctwu społecznemu

²¹ Pedagog, ukończone studia podyplomowe z zakresu organizacji pomocy społecznej - świadectwo z dnia 27 września 2012r.

²² Sześciu wychowawców zatrudnionych na podstawie umów zlecenia posiadających wykształcenie pedagogiczne lub będących w trakcie jego uzyskiwania (umowa oraz oferta nie precyzowały liczby wychowawców ani wymaganych kompetencji).

²³ Odwiedziny możliwe tylko po wcześniejszym uzgodnieniu z Kierownikiem lub wychowawcą, co zostaje odnotowane w zeszycie raportów. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że ze względu na komfort pobytu innych mieszkank przyjęto, iż spotkania z osobami odwiedzającymi odbywają się poza terenem placówki, a sytuacje kiedy osoby odwiedzające przychodzą do placówki są jednostkowe i w tych przypadkach weryfikowanie osoby odwiedzającej odbywa się jedynie na podstawie danych otrzymanych od mieszkanki.

i zapobiegania powielania przez mieszkańców złych wzorców rodzinnych i środowiskowych, poprzez:

- a) przeprowadzanie rozmów indywidualnych i wspierających, w ramach których diagnozowano potrzeby i oczekiwania w zakresie pomocy psychologicznej czy dowartościowującej,
- b) zapewnienie udziału w zajęciach edukacyjnych, terapii zajęciowej oraz zajęciach z zakresu profilaktyki, w ramach których m.in. przygotowywano kobiety do świadomego i odpowiedzialnego wypełniania roli rodzicielskiej,
- c) udzielanie mieszkańcom pomocy w zakresie dokształcania i poruszania się po rynku pracy, oferowanie udziału w kursach, szkoleniach zawodowych,
- d) podejmowanie działań w celu umożliwienia usamodzielnienia się, w tym dot. aktywnego poszukiwania pracy, pedagogizacji postaw rodzicielskich, terapii zajęciowych, spotkań edukacyjnych (wspólne zajęcia matek z dziećmi, spotkania integracyjne przy grillu, wspólne wyjazdy, wycieczki rowerowe, przyrządzanie posiłków, nauka gotowania młodych matek, aktywność fizyczna na świeżym powietrzu, siłownia, basen, zajęcia plastyczne),
- e) podejmowanie działań przygotowujących mieszkanki do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym angażowanie wszystkich mieszanek do prac w zakresie utrzymania czystości pomieszczeń wspólnych Domu (wg ustalonego, aktualizowanego na bieżąco harmonogramu) oraz do prac w kuchni w zakresie przygotowywania posiłków i pomocy przy ich przyrządzaniu, organizowanie wzajemnej opieki mieszanek nad dziećmi.

Informacje o podejmowaniu ww. działań były zawarte w zeszytach raportów, indywidualnych aktach osobowych mieszkańców (*Opis pobytu w Domu*) oraz opisach realizacji indywidualnych planów pomocy. Harmonogramy wykonywania określonych obowiązków były wywieszane na tablicy ogłoszeń.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że nie ma możliwości weryfikowania, czy osoby przebywające w DMD wymagają opieki psychiatrycznej, ponieważ informacje w tym zakresie można jedynie pozyskać w trybie dobrowolnego udostępnienia. Jednak, jeżeli w trakcie pobytu w placówce zostaną zauważone sygnały świadczące o tym, że matka nie radzi sobie w opiece nad dzieckiem, pomimo uzyskiwanej pomocy ze strony wychowawców, pedagoga, psychologa czy Kierownika Ośrodka, wówczas zostaje powiadomiony sąd rodzinny.

(akta kontroli str. 258-293, 315-323, 363-366, 462-494)

2.4.2. Zapewnienie standardów usług w zakresie opiekuńczo-wspomagającym w trakcie pobytu w DMD „MAJA” obejmowało m.in.:

- 1) pomoc personelu w czasie choroby mieszkańca²⁴, możliwość wymiany pościeli i ręczników;
- 2) informowanie o obowiązkowym złożeniu deklaracji w POZ w ramach NFZ oraz o miejscach udzielania pomocy specjalistycznej opieki zdrowotnej²⁵,
- 3) udzielanie pomocy w załatwianiu spraw osobistych²⁶ i w wychowywaniu dzieci²⁷,

²⁴ Personel DMD „MAJA” nie miał możliwości nadzorowania dzieci by nie miały kontaktu z lekarstwami – obowiązek ten spoczywał na rodzicu. W DMD „MAJA” nie było zatrudnionej pielęgniarki ani położnej oraz nie były dostępne żadne leki.

²⁵ W szczególnych przypadkach (np. w sytuacji nagłej choroby, porodu lub pogorszenia stanu zdrowia), kiedy wezwanie pogotowia było nieuzasadnione, oferowany był transport prywatnym samochodem Kierownika Ośrodka lub wychowawcy.

²⁶ Przy sporządzaniu pism i wniosków zarówno w sprawach administracyjnych (np. meldunkowych, związanych ze świadczeniami rodzinnymi, otrzymaniem mieszkania lub lokalu socjalnego z zasobów gminy) jak i sądowych (np. wniosek o alimenty, rozwód, ograniczenie praw rodzicielskich ojca).

²⁷ Wsparcie w zakresie opieki nad dziećmi oraz organizacji imprez okolicznościowych, np. z okazji urodzin dziecka, organizowanie wspólnych wyjazdów na wycieczki rowerowe i na basen. Kierownik Ośrodka podała, że transport dzieci do szkoły czy na zajęcia dodatkowe, kobiety są zobowiązane zapewnić we własnym zakresie, a DMD „MAJA” nie zapewnia mieszkańcom pokrycia kosztów przejazdu, biletów czy taksówki - w pobliżu placówki znajduje się przystanek komunikacji miejskiej i kobiety mają możliwość dojazdu do odpowiednich instytucji.

- 4) uwzględnianie indywidualnych potrzeb mieszkanek oraz ich dzieci jak również stwarzanie warunków do rozwoju osobistego mieszkańców²⁸,
  - 5) mieszkańcy otrzymywali środki higieny osobistej oraz środki czystości raz w miesiącu, natomiast w przypadku braku środków finansowych – mogły zgłosić się o dodatkowe ich wydanie,
  - 6) mieszkanki DMD były traktowane podmiotowo i partnersko z poszanowaniem sfery prywatności, w tym zapewniono m.in. udział w podejmowaniu decyzji dotyczących codziennej organizacji pracy placówki (ustalania dyżurów na terenie placówki, tematów zajęć czy wycieczek), poszanowanie światopoglądu czy przekonań religijnych - wolność uczestnictwa w praktykach religijnych.
- (akta kontroli str. 258-293, 421-423, 462-494)

2.5. W DMD „MAJA” nie przebywały niepełnoletnie matki (ojcowie) ani niepełnoletnie kobiety w ciąży.

(akta kontroli str. 431)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie zapewniono w DMD „MAJA” w zakresie standardu usług bytowych:
  - a) wymaganej liczby łazienek, tj. 4 proporcjonalnie do 20 miejsc (jedna na 5 osób) w Domu wynikających z umowy z dnia 1 kwietnia 2019 r., co było niezgodne z § 3 ust. 1 pkt 2 lit. d rozporządzenia w sprawie DMD, wg którego jedna łazienka przypada na 5 osób. W DMD „MAJA” zapewniono łazienkę, w której znajdowały się trzy prysznice, trzy umywalki i trzy toalety, co proporcjonalnie odpowiadało 15 mieszkańcom.

(akta kontroli str. 260-261)

Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia wyjaśniła: „Stowarzyszenie złożyło ofertę w ramach konkursu ogłoszonego przez Powiat Raciborski na dodatkowych 10 miejsc w DMD „MAJA” oraz podpisało w tym zakresie umowę (1 kwietnia 2019 r. – przypis NIK), ponieważ wystąpiła konieczność zapewnienia schronienia większej liczbie matek z małoletnimi dziećmi. W placówce znajdowało się 13 osób (w tym 3 kobiety w ciąży), a kolejnych 5 osób (2 kobiety i 3 dzieci) znalazło się w potrzebie w zakresie zapewnienia schronienia. Stowarzyszenie zdecydowało się na zwiększenie liczby miejsc (od 1 kwietnia 2019 r. – przypis NIK) pomimo nie zapewnienia standardu w zakresie zapewnienia liczby łazienek, ze względu na to, że priorytetem jest zabezpieczenie osób w potrzebie. W okresie kiedy przeprowadzane były rozmowy w zakresie zwiększenia liczby miejsc, Stowarzyszenie podejmowało próby pozyskania dotacji na stworzenie brakującej łazienki z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Narodowego Instytutu Wolności. Obecnie prowadzone są rozmowy na temat pozyskania środków na przeprowadzenie inwestycji m.in. z Fundacją (...). Podejmowane będą również próby pozyskania wsparcia od firm, które już kiedyś wspierały działalność Stowarzyszenia.”

(akta kontroli str. 426)

Zdaniem NIK, należało zapewnić odpowiednią liczbę łazienek dla 20 osób, które mogły zostać umieszczone w DMD „MAJA” na podstawie zapisów umowy z 1 kwietnia 2019 r. Niemniej jednak należy zauważyć, że w okresie od

²⁸ M. in. poprzez: (a) zapewnienie odzieży i obuwia, pościeli, kołder, poduszek, ręczników, sprzętu niezbędnego do codziennej opieki nad dzieckiem, (b) zapewnienie całodziennego wyżywienia, w tym trzech posiłków dziennie (również produkty spożywcze przeznaczone dla dzieci, kaszki, deserki w słoiczkach dla dzieci, mleko modyfikowane dla niemowląt); w sytuacji występowania alergii pokarmowej mieszkanki miały możliwość przygotowania posiłków z produktów będących na stanie. W DMD „MAJA” nie zapewniano leków – była możliwość skorzystania z apteczki, w której były wyłącznie środki opatrunkowe i dezynfekujące.

1 kwietnia 2019 r. do 22 listopada 2019 r. tylko trzykrotnie faktyczna liczba mieszkańców Domu przekroczyła 15 osób, i trwało to maksymalnie przez 15 dni²⁹.

(akta kontroli str. 344-346)

- b) pomieszczenia do prania i suszenia, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 2 lit. f rozporządzenia w sprawie DMD (które powinno być zapewnione oprócz łazienki, wymaganej stosownie do § 3 ust. 1 pkt 2 lit. d tego rozporządzenia). Tymczasem pralka była umieszczona w ogólnodostępnej łazience, a suszenie odbywało się na rozkładanych doraźnie wieszakach na półpiętrze klatki schodowej.
- c) co najmniej jednego dodatkowego pomieszczenia do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków, wymaganego stosownie do § 3 ust. 1 pkt 2 lit. e rozporządzenia w sprawie DMD,

(akta kontroli str. 260-262, 265, 359)

Wiceprezes Zarządu Stowarzyszenia wyjaśniła: „W ramach prowadzenia DMD „MAJA” nie zapewniono standardów wynikających z rozporządzenia w zakresie zapewnienia odrębnego dodatkowego pomieszczenia do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków oraz pomieszczenia do prania i suszenia z powodu braku wolnych pomieszczeń w budynku. Najważniejszą kwestią jest zapewnienie pomieszczeń mieszkalnych w odpowiedniej ilości, odrębnych dla każdej matki z dzieckiem/dziećmi. Poza kuchnią kobiety miały możliwość przyrządzania drobnych posiłków w jadalni gdzie znajduje się pojemnik z pieczywem oraz w pomieszczeniu przy kuchni gdzie znajduje się stolik z czajnikiem do przygotowywania ciepłych napojów lub dań instant. Miejsce do prania znajduje się w łazience gdzie pralka jest podłączona do instalacji wodno-kanalizacyjnej. Wydzielenie odrębnego pomieszczenia do prania i suszenia wiąże się z likwidacją pokoju mieszkalnego, a tym samym zmniejszeniem liczby mieszkańców, oraz nakładami finansowymi na dostosowanie pomieszczenia do nowej funkcji, którymi Stowarzyszenie nie dysponuje. Z powodu formy rozliczania dotacji przez powiat raciborski, jesteśmy zmuszeni dokładać własne środki finansowe do bieżących kosztów utrzymania placówki.”

(akta kontroli str. 426-427)

Odnosząc się do powyższego NIK zauważa, że potrzeba zapewnienia pomieszczeń mieszkalnych w odpowiedniej liczbie nie może odbywać się kosztem obniżenia pozostałych wymagań standardu w zakresie bytowym DMD „MAJA”, tj. dot. zapewnienia pomieszczenia do prania i suszenia czy dodatkowych pomieszczeń do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków. Zdaniem NIK pojemnik na pieczywo w jadalni i czajnik w pomieszczeniu przy kuchni nie spełniały wymogów w powyższym zakresie, ponieważ nie było w tych pomieszczeniach warunków do przygotowania posiłków (oprócz ww. chlebaka i czajnika nie było w nich żadnych urządzeń ani wyposażenia czy sprzętu kuchennego). Ponadto, w ocenie NIK, zapisy § 3 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie DMD wskazują na konieczność ich wyodrębnienia od innych pomieszczeń tam wymienionych.

2. Nie zapewniono w wystarczającym zakresie w DMD „MAJA” odizolowania mieszkańek od sprawców przemocy stosownie do § 3 ust. 1 pkt 1 lit b rozporządzenia w sprawie DMD, ponieważ nie było dostatecznego ograniczenia fizycznego wstępu na teren Domu osobom niepowołanym. W ogrodzeniu terenu budynku DMD znajdowały się ubytki, bramka wejściowa nie była zamykana na

²⁹ (1) 17 osób w dniach od 30 kwietnia 2019 r. do 2 maja 2019 r., (2) 17 osób od 16 lipca 2019 r. do 31 lipca 2019 r., (3) 17 osób od 9 października 2019 r. do 12 października 2019 r.

klucz (nie posiadała zamka), brama wjazdowa była zamykana sporadycznie, a drzwi wejściowe do części budynku, w którym był DMD „MAJA” zamykano na klucz tylko na noc - przy wejściu nie było żadnego innego zabezpieczenia fizycznego dostępu do pomieszczeń w budynku.

(akta kontroli str. 258)

Kierownik Ośrodka wyjaśniła: „Dostęp na teren Domu dla Matek z Dziećmi i do budynku jest zabezpieczony w postaci monitoringu obejmującego teren wokół budynku oraz wewnątrz, a na bramie wjazdowej jest tabliczka z informacją o zakazie wejścia i wjazdu na teren prywatny. W przypadku wtargnięcia sprawcy przemocy zostaje wezwana Policja. Stowarzyszenie prowadzi DMD z dotacji, które nie przewidują przeprowadzenia inwestycji i są przeznaczane na bieżące funkcjonowanie placówki. W tym roku był składany wniosek do Narodowego Instytutu Wolności na środki z przeznaczeniem na wymianę ogrodzenia na nowe oraz montaż videodomofonu na bramie wjazdowej. Niestety nie otrzymaliśmy środków na zrealizowanie powyższych inwestycji, a finanse Stowarzyszenia nie pozwalają na realizację takich przedsięwzięć.”

(akta kontroli str. 363)

Odnosząc się do powyższego NIK zauważa, że monitoring nie stanowi wystarczającego zabezpieczenia przed nieuprawnionym wtargnięciem na teren DMD „MAJA” osób niepowołanych, natomiast może zwiększyć skuteczność systemu ochrony w tym zakresie wraz z zastosowaniem fizycznych ograniczeń wstępu na teren ośrodka i do budynku takich jak zamykanie całonocowo na klucz i wyposażone np. w domofon wejścia, których jednak w DMD „MAJA” nie było.

OCENA CZĄSTKOWA

DMD „MAJA” udzielał schronienia matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży w zakresie odpowiadającym standardom interwencyjnym oraz opiekuńczo-wspomagającym określonym w rozporządzeniu w sprawie DMD. Również warunki bytowe stworzone w DMD „MAJA” odpowiadały, z wyjątkiem wymaganej liczby łazienek oraz braku odrębnych pomieszczeń do prania i suszenia oraz do przyrządzania i spożywania drobnych posiłków, standardowi opisanemu rozporządzeniem w sprawie DMD. Mieszkancki Domu były wspierane przez personel, zapewniono im m.in. pomoc w załatwianiu spraw osobistych, podstawową opiekę w czasie choroby. Ośrodek podejmował również działania w celu odizolowania mieszkańców od sprawców przemocy, jednak zdaniem NIK ze względu na brak ograniczeń w zakresie fizycznego dostępu do obiektu, działania te należy uznać za niewystarczające.

OBSZAR

3. Skuteczność wsparcia świadczonego w miejscu schronienia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Opis stanu faktycznego

3.1. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 19 listopada 2019 r. pobyt w DMD „MAJA” zakończyły 24 osoby spośród 33 przebywających w ww. placówce w tym okresie. Do 30 czerwca 2019 DMD „MAJA” opuściły 4 osoby (na własne żądanie) przebywając w nim, odpowiednio: 34, 66, 121 i 155 dni.

(akta kontroli str. 337)

Kierownik Ośrodka, w sprawie jej zdaniem przedwczesnego opuszczenia DMD „MAJA”, wyjaśniła: „W okresie od 01.01.2019 r. do 27.11.2019 r., zdarzały się przypadki w których kobiety opuściły DMD na własne żądanie wracając do

ostatniego miejsca pobytu, w niektórych przypadkach wracały do sprawców przemocy.”

(akta kontroli str. 436)

3.2. Umowy zawarte z Powiatem Raciborskim na prowadzenie domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w latach 2019-2023, nie zawierały uregulowań dotyczących formy, zawartości czy sposobu opracowywania programów usamodzielniania mieszkańców, o których mowa w § 3 ust. 2 pkt 6 i 7 rozporządzenia w sprawie DMD. Stowarzyszenie nie konsultowało ze Starostwem Powiatowym w Raciborzu i PCPR w Raciborzu założeń dotyczących sposobu opracowywania ww. dokumentów.

(akta kontroli str. 432)

W wyniku analizy 7 przypadków umieszczenia w DMD „MAJA” w I półroczu 2019 r. kobiet z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży ustalono, że przyjmując mieszkanki do placówki sporządzono *Indywidualne plany pomocy w celu usamodzielnienia*³⁰, które były - w zależności od potrzeb - modyfikowane w trakcie pobytu (np. w związku z ich realizacją lub wystąpieniem nowych okoliczności, takich jak urodzenie dziecka). Plany te zawierały wykazy działań do zrealizowania, określonych w sposób jednoznaczny i umożliwiający ocenę stopnia ich realizacji oraz uwzględniające bieżącą sytuację danej mieszkanki.

(akta kontroli str. 462-494)

3.3. Zaplanowane w IPP działania były realizowane na bieżąco i dokumentowane wpisami w *Zeszytach raportów* oraz w znajdujących się w aktach osobowych mieszanek dokumentach, tj. w opisie pobytu w Domu i syntetycznie – w realizacji planu pomocy. Mieszkanek brały udział m.in. w spotkaniach indywidualnych z pedagogiem i psychologiem (w ramach wolontariatu na terenie Domu), w spotkaniach w ramach terapii zajęciowej i zajęciach z profilaktyki uzależnień,

(akta kontroli str. 367-376, 436, 462-494)

3.4. Ujęte w IPP działania uwzględniały aktualne i przyszłe indywidualne potrzeby mieszanek oraz problemy do rozwiązania wynikające z bieżącej sytuacji, w jakich się znalazły, tj. m.in. z przemocy w rodzinie, bezdomności, potrzeby ochrony macierzyństwa. Według wyjaśnień Kierownik Ośrodka, działania realizowane w ramach IPP były na bieżąco uzgadniane z mieszkankami.

(akta kontroli str. 432)

3.5. Ocena stopnia realizacji działań zaplanowanych w IPP odbywała się poprzez rozmowy pomiędzy Kierownikiem Ośrodka, wychowawcami, terapeutami i mieszkankami, a działania w tym zakresie były dokumentowane w *Zeszytach raportów*, *Opisach pobytu w DMD* i w dokumencie realizacji IPP. Kierownik Ośrodka podała, że prowadzi rozmowy z wychowawcami i terapeutami prowadzącymi zajęcia na temat postępów wynikających z realizacji indywidualnych planów pomocy i na tej podstawie modyfikowane są plany pomocy. W DMD nie funkcjonował zespół ds. oceny okresowej sytuacji podopiecznych.

(akta kontroli str. 432, 462-494)

3.6. W DMD „MAJA” nie było przypadków przebywania osób powyżej 1 roku ani też przypadków kierowania na okres powyżej roku.

3.7. W ramach realizacji zadania w zakresie prowadzenia w latach 2019-2023 na zlecenie Powiatu Raciborskiego domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży założono uzyskanie rezultatu w postaci zapewnienia schronienia dla 15 osób, którego monitorowanie oparto na skierowaniach do DMD „MAJA”.

---

³⁰ Dalej: „IPP”.

W I półroczu 2019 r. schronienie uzyskało 7 kobiet i 10 dzieci. Ponadto realizowano zadania w zakresie m.in. zapewnienia bezpieczeństwa, uregulowania sytuacji życiowej adresatów zadania, podniesienia samooceny kobiet, przekazania wiedzy niezbędnej do pełnienia roli matki, przygotowania do lepszego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym.

(akta kontroli str. 142-143, 176-178, 182)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W DMD „MAJA” opracowywano programy usamodzielnienia dla mieszkanki w formie IPP, a ustalone tam cele i działania uwzględniały indywidualne potrzeby i problemy. Mieszkanki otrzymały wsparcie adekwatne dla sytuacji, w której się znalazły, m.in. poprzez organizację warsztatów terapeutycznych, umożliwienie udziału w spotkaniach ze specjalistami.

III. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań dla spełnienia w prowadzonym Domu wszystkich wymagań standardu w zakresie bytowym oraz zapewnienia skutecznej izolacji mieszkanki przed sprawcami przemocy poprzez ustanowienie fizycznych ograniczeń dostępu do obiektu Domu.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 8 stycznia 2020 r.

Kontroler
Mariusz Krynke

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....